

11. Nechuy-Levytsky, I. S. (2010). «Mykola Dzherya», «Kaidash's Family» and Other Literary Works. Donetsk : TOV «VKF BAO» (in Ukr.)

VENZHYNOVYCH Natalia Fedorivna

Candidate of Philology, Associate Professor of Department of the Ukrainian Language, SHEI «Uzhhorod National University»

e-mail: vennata@mail.ru

**PHRASEMES IN THE NARRATIVE BY I. NECHUY-LEVYTSKY «KAIDASH'S FAMILY»
AS A SOURCE OF MENTAL UKRAINIAN FEATURES REPRODUCTION**

Abstract. Introduction. *It is especially topical nowadays to study phrasemes in the narrative prose as they facilitate a successful decoding of the artist's intentions, represent conceptual contents of fiction texts.*

Purpose. *The purpose of the article is the study of phrasemes in the above mentioned work of literature as the source of reproduction of the national Ukrainian ethnos originality.*

Results. *The Phrasemes in «Kaidash's Family» render individual peculiarities of the heroes, through their language we learn the character not only private members of the family, but also determining mental features of the Ukrainian people. For example: as quiet as a mouse – 'very gentle, meek, mild'.*

The functions of portrait characteristic, the creation of humour, the generalization and exposure of expressive value are most vividly revealed in the narrative by I. Nechuy-Levytsky «Kaidash's Family». For example, with a heavy heart – 'a girl with a strong character, sure in herself'; milk turns sour – 'an unpleasant awful appearance'.

In the narrative we find a number of phrasemes with a component eyes, for example, not to take one's eyes off – 'to look fixly, intently'.

The writer has demonstrated a high skill, using phrasemes in the dialogues of heroes. For example, to the knees of an old frog – 'very shallow'.

Originality. *It has been ascertained, that the use of phrasemes by I. Nechuy-Levytsky serves the reproduction of mental features of the then Ukrainians.*

Conclusion. *The results obtained may be used in the process of studying the phraseme resources, available in works of literature of other writers at school lessons as well as learning corresponding themes by the students of higher educational institutions.*

Key words: *phraseme; I. Nechuy-Levytsky; mental features; expressive value; specificity ethnoconsciousness.*

Надійшла до редакції 19.02.2016

Прийнято до друку 14.03.2016

УДК 81'37:616.31

ДЕВ'ЯТКО Юлія Сергіївна,
аспірант Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова
e-mail: juliadial@mail.ru

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УКЛАДАННЯ БАГАТОМОВНОГО ТЛУМАЧНОГО
СЛОВНИКА СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

У статті розглянуто основні принципи лексикографування, які є ключовими, вихідними положеннями в прикладній лексикографічній діяльності, з'ясовано механізм та принципи укладання тлумачно-перекладного словника стоматологічної термінології, з'ясовано поняття лексикографічної параметризації та проаналізовано лексикографічні параметри в діахронії. Зокрема, авторкою статті систематизовано композиційні параметри, параметри методичних установок автора словника та виокремлено параметри методичних настанов автора словника стоматологічної термінології. У статті також обґрунтовано структуру словника, а саме його макро- та мікроструктуру, проаналізовано зони словникової статті, виокремлювані на рівні мікроструктури. Крім того,

обґрунтовано критерії відбору відповідної термінологічної лексики та вплив лінгвістичних та екстралінгвальних чинників на їхнє формування. Наостанок увагу зацентовано на найважливіших проблемах, що виникали під час укладання зазначеного словника, а також сформульовано певні вимоги, яких повинен дотримуватися лексикограф під час укладання перекладного словника та підбору перекладних еквівалентів.

Ключові слова: *словникова стаття, макро- і мікроструктура словника, тлумачно-перекладаний словник, стоматологічна термінологія, лексикографічний параметр, зони словникової статті, дефініція.*

Постановка проблеми. Науково-технічна революція як одне з найважливіших соціальних явищ сучасності вносить істотні зміни в лінгвістичну модель світу. Ці зміни полягають насамперед у тому, що нині переважну частину лінгвістичного фонду становить фахова лексика (терміни та номенклатурні назви), причому ця величина має тенденцію до постійного зростання. Такий термінологічний «вибух» спричинив низку проблем, що потребують негайного розв'язання. Так, не можна не погодитися з А. Д'яковим у тому, що нині постала необхідність у формуванні національної термінології, у складанні термінологічних словників, які б відповідали світовим стандартам, з метою вивести національну термінографію на світовий рівень, що залежить також і від правильного відтворення українською мовою запозичених термінів, їхнього правильного використання тощо [1, с. 6].

Важливість укладання термінологічних словників постійно актуальна, оскільки безперервно розвивається наука й техніка та міцнішає міжнародне співробітництво. Слід зазначити, що досить гостро постає проблема укладання саме словників вузькофасхової термінології (у нашому випадку розглядатиметься укладання тлумачно-перекладного словника стоматологічної термінології), що й визначає актуальність нашого дослідження. На думку К. Галінського, однією з найпоширеніших причин поповнення термінологічної лексики є переклад. Саме переклад сприяє виникненню та розповсюдженню еквівалентів лексичних одиниць, «які або одночасно запозичуються кількома мовами з єдиного джерела, або проходять кілька проміжних етапів послідовного запозичення в межах того чи іншого ланцюга мов» [2, с. 111]. Саме тому, на нашу думку, і є актуальним укладання саме тлумачно-перекладного словника стоматологічної термінології, який досі не укладено на теренах нашої держави, що пов'язано, мабуть, із тим, що зазначений тлумачно-перекладний тип галузевих словників з'явився в українській термінографії лише в II половині XX ст. (за неповними підрахунками Л. О. Симоненко їх понад 60) [3, с. 308].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останнє десятиріччя побачили світ такі перекладні та тлумачні словники в галузі стоматології, видані переважно за межами України: «Українсько-англійсько-російсько-німецький словник для стоматологів» під ред. Р. А. Гуменського, Г. І. Гурської та ін. (1996); «Стоматологічний російсько-латинсько-український словник» С. О. Мушака, С. В. Нечая (2004), «Толковый англо-русский словарь и русско-английский словарь метафорических терминов черепно-челюстно-лицевой хирургии и стоматологии» В. Ф. Новодранової (2007), «Русско-английский медицинский словарь для стоматологов» Б. І. Репіна (2010), «Новый англо-русский словарь для стоматологов» Л. Ю. Берзегової і Д. Ф. Ковшило (2009), Jaypee's Dental Dictionary (2009), Oxford Dictionary of Dentistry by Robert Ireland (2010), Mosby's Dental Dictionary (2014). Як зазначає Л. О. Симоненко, складання тлумачно-перекладного словника – це поліфункціональна праця, що передбачає розв'язання цілої низки питань: принципи добору реєстрових слів, побудову словникової статті, розмежування значень, принципи визначення термінів, передавання значень термінів однієї мови засобами іншої, розроблення термінів-словосполучень тощо [3, с. 310]. І, на жаль, тлумачно-перекладні словники, видані в Україні, не мають єдиної методології щодо репрезентації термінологічного матеріалу та його лексикографічного опрацювання.

Мета нашої статті – з'ясувати механізм та принципи укладання тлумачно-перекладного словника, обґрунтувати критерії відбору відповідної термінологічної лексики та розробити певні рекомендації щодо лексикографічної фіксації термінів та терміносполучень у галузі стоматології.

Виклад основного матеріалу. Укласти словник неможливо без знання основних принципів лексикографування, які є ключовими, вихідними положеннями в прикладній лексикографічній діяльності. Як свідчить досвід укладачів словників, можна виокремити п'ять принципів лексикографування, які є універсальними.

1. Перший принцип укладання словника – це наступність лексикографічних праць. Загальновідомо, що будь-які словники під час описання словникового матеріалу спираються на вже відомі лексикографічні праці.

2. Другий принцип полягає в тому, що під час укладання словника значну роль відіграє суб'єктивний фактор укладача. Суб'єктивний фактор стає очевидним під час аналізу подання значень багатозначної лексеми в словниковій статті. Саме лексикограф приймає рішення про кількість таких значень та їхнє упорядкування в словниковій статті. При цьому лексикограф може використовувати, наприклад, або емпіричний (ґрунтується на сучасному розумінні актуальності значення певної лексеми), або історичний метод (упорядкування значень ґрунтується на етимологічному описанні розвитку значень).

3. Третій принцип – зумовленість створення словника жорстким прагматизмом. Лексикограф завжди чітко розуміє необхідність створення словника певного типу, керуючись при цьому прагматичними та утилітарними аргументами. Інакше кажучи, словник оцінюють саме за його суспільну значущість.

4. Четвертий принцип лексикографування – принцип нормативності у відборі та поданні лексики. Оскільки однією з функцій словника є нормативно-стилістична, то доступ до нього тих засобів мови, що перебувають поза нормою, обмежений. У нашому випадку ми маємо справу з укладанням термінологічного словника, тому слід звернути особливу увагу на відбір саме наукових термінів, а не, наприклад, професіоналізмів чи жаргонізмів (порівняймо: *temporary restoration* – тимчасова реставрація – временная реставрация, а не «временка»).

5. П'ятий принцип лексикографування – теоретична та практична багатоплановість лексикографічних праць. Коли ми описуємо лексичний склад мови, у будь-якому разі залишаються деякі аспекти, що не знаходять свого вираження та на які можна подивитися під іншим кутом зору. Саме цей факт і зумовлює можливість створення різного типу словників [4, с. 38].

Створення словника передбачає виокремлення певних лексикографічних характеристик, так званих *параметрів*, які слугують підґрунтям для опису та оцінки словника. Встановлення таких параметрів уможливорює формалізацію та деяке спрощення технології створення словника. Як зазначав Ю. М. Караулов, лексикографічна параметризація – це прагнення сучасної науки про мову представити у формі словника різні, а в ідеалі – усі результати лінгвістичних студій, тобто «ословничування» лінгвістичних описів [5, с. 8]. Лексикографічний параметр найзагальніше можна представити як спосіб лексикографічної інтерпретації того або того структурного елемента або функціонального явища мови та їхніх екстралінгвальних відповідностей.

Значна частина параметрів словників традиційно виокремлена в загальній лексикографії. Так, Л. В. Щерба визначав такі параметри, як нормативність, вичерпність опису лексики мови, принцип розташування лексики (алфавітний або ідеографічний), призначення словника (тлумачний або перекладний), хронологічна орієнтація (історичний або неісторичний словник) [6, с. 231]. Ю. М. Караулов, Б. Ю. Городецький, Л. Згуста поповнювали перелік таких лексикографічних параметрів. Так, на думку Г. Н. Скляревської, методично виправданим є виокремлення теоретичних (концептуальних) та емпіричних (прагматичних) параметрів [7, с. 16]. На нашу думку, досить наочним є пояснення В. В. Дубичинського про те, що теоретичні параметри, до

яких належать об'єкт описання, типологічні ознаки словника і його місце в системі словників, відображають концепцію словника – його дух, а емпіричні параметри (адресат, хронологічні рамки текстів, обґрунтування словника, нормування емпіричної бази, джерела, структура, обсяг семантичної інформації, функціональні й стилістичні кваліфікації, принципи ілюстрації тощо) є реалізацією теоретичних параметрів, зумовлені ними і формують текст словника – його тіло [8, с. 55]. Отже, розглянемо параметри саме термінологічних словників. Не можна не погодитися з С. В. Гринев-Гриневичем, що параметрами спеціальних словників передовсім є їхні композиційні характеристики й набір елементів словникової інформації [9, с. 20]. Композиція словника – вибір складу й розташування основних і допоміжних частин словника, визначення порядку дотримання одиниць опису, розташування, наповнення й оформлення словникових статей, що дають змогу авторові словника організувати відповідно до свого задуму різні види інформації про спеціальну лексику. Для зручності оцінки й опису елементів композиції словника їх можна розподілити на дві групи параметрів – групу параметрів макрокомпозиції й групу параметрів мікрокомпозиції. Така класифікація ґрунтується на виокремленні фахівцями макроструктури й мікроструктури словника. Також С. В. Гринев-Гриневич визначає ще й параметри методичних настанов автора словника. Узагальнено зазначені вище групи лексикографічних параметрів можна представити в таблиці (Таблиця 1). Що стосується принципів відбору лексики, то тут однозначних засад, на жаль, немає. Невирішеними залишаються питання включення дієслів та прикметників; протяжності багатоконпонентних термінів, відбору власне спеціальних термінів. Так, під час укладання тлумачно-перекладного словника стоматологічної термінології вважаємо за доцільне використовувати такі критерії відбору лексики, серед яких найважливішими є: тематична належність (спеціальний словник завжди є тематично орієнтованим); важливість, значущість для певної термінології; вживаність (поширеність) терміна, виражена в частоті функціонування в мові й системність, необхідна для заповнення лакун між широкоживаними термінами в терміносистемі [9, с. 31].

Оскільки словник є тлумачно-перекладним, однією із зон словникової статті є дефініція терміна. Зазначимо, що під час укладання словника використовували такі універсальні типи словникових дефініцій:

1. Денотативна (вказівка на реальні характерні ознаки об'єкта).
2. Логічна (вказівка на найближче родове поняття й на суттєву диференційну ознаку того поняття, яке позначено лексемою).
3. Еквівалентні (посилання до синоніма).
4. Дефініції-посилання.

Ще одною важливою характеристикою словника є його структура, або композиція, про яку йшлося вище. До макроструктури прийнято зараховувати питання загальної структури словника (передмова, вступ, правила користування словником, індекси, список умовних скорочень, власне словник (корпус), список словників-джерел, додатки) і визначення характеру представлення в словнику ряду лексичних одиниць. У тлумачно-перекладному словнику стоматологічної термінології всі терміни розташовано в алфавітному порядку англійської мови, словникові статті побудовано за алфавітно-гніздовою системою. У кожній словниковій статті представлені спільнокореневі терміни та термінологічні словосполучення, співвідносні з першим головним словом гнізда. До мікроструктури належать проблеми формату словникових статей, які є елементарними одиницями будь-якого словника, і специфіки його заповнення.

Композитивні параметри		Параметри методичних установок автора словника		Параметри методич. настанов створа словника стоматологічної термінології
Група параметрів макроком- позиції	Група параметрів мікрокомпозицій (параметри лексикографічної інформації в межах словникової статті)			
1. Принципи представлення лексики в слов- нику; 2. Склад основ- них частин слов- ника; 3. Представлен- ня термінологі- чних словоспо- лучень і багато- значної лексики.	1. Ресстраційні (відомості про ресстрацію, умови запису інформації по конкретну лексичну одиницю); 2. Формальні (дані про особливості матеріальної форми лексичної одиниці); 3. Етимологічні (характе- ристики утворення та етапів розвитку терміна); 4. Атрибутивні (дані про віднесеність лексичної одини- ці до певної сфери фун- кціонування); 5. Інтерпретаційні (різні спо- соби інтерпретації та тлумачення терміна); 6. Асоціативні (зв'язок тер- міна з іншими на основі фор- мальних чи семантичних асоціацій); 7. Прагматичні (нормативний статус терміна, прагматичні особливості його вживання); 8. Ілюстративні (ілюстрації вживання терміна в мовленні); 9. Мікроструктурні (струк- тура словникової статті, відсилки, шрифти тощо)	1. Предметна орієнтація словника 2. Призначення словника 3. Адресат словника 4. Аспект орієнтація словника (рівень описання мови) 5. Функція словника 6. Обсяг словника 7. Принципи відбору лексики.	- тематична орієнтація (загальнонаукові, багатогалузеві, галузеві, вузькогалузеві , вузькоспеціальні словники) - ареальна орієнтація (в межах певної країни); - хронологічна орієнтація (етимологічні, історичні словники); - метадіалектна орієнтація; - ідіолектна орієнтація; - мовна орієнтація (одно-, дво- та багатомовні словники). - перекладні словники; - довідкові словники; - інформаційні словники (дескрипторні словники, рубрикатори, класифікатори); - навчальні словники; - тлумачно-перекладні словники. - загальні словники; - спеціалізовані словники. - фонетичний (словники вимови); - орфографічний (словники правопису); - словотвірний (словники терміноелементів); - синтаксичний (словники сполучуваності слів); - семантичний (тлумачні словники). - навчальна; - довідкова; - інвентаризаційна та систематизувальна; - нормативна. - великі словники (> 100 тис. слів); - середні (> 40 тис. слів); - малі (> 10 тис. слів); - словники-мінімуми та короткі словники (до 10 тис. слів). - вибір джерел термінів; - критерії розмежування термінів та не термінів; - итерії включення: а) лексики суміжних галузей знань; б) номенів; в) діслів і прикметників; - гранична довжина терміна; - критерії відбору термінів (частотність, уживаність, значущість).	Вузькогалузевий, багатомовний словник, що відображує сучасну термінологію в галузі стоматології

Таблиця 1.

Лексикографічні параметри термінологічних словників та лексикографічні параметри словника стоматологічної термінології.

Так, словникова стаття – це кожен окремо взятий об'єкт описання словника та словникові характеристики, що стосуються цього об'єкта.

На рівні мікроструктури словникову статтю оформлюють за зонними засадами, оскільки структура статті поділена на певні зони (структурні компоненти), що залежить від типу словника. Зокрема, В. В. Дубичинський виокремлює такі зони: 1) заголовковий термін (у деяких джерелах можна зафіксувати абсолютні синоніми: лексичний вхід, вокабула, лема, «чорне» слово); 2) ремарку щодо сфери вживання; 3) переклад цього заголовка, якщо словник перекладний; 4) акцентологічну, граматичну, орфографічну, орфоепічну, словотвірну характеристики терміна; 5) дефініцію, якщо словник тлумачний; 6) приклади на сполучуваність з іншими словами; 7) похідні слова; 8) етимологічну інформацію; 9) синонімічні / антонімічні одиниці; 10) лексикографічні ілюстрації; 11) лексикографічні ремарки; 12) посилання, примітки [8, с. 56].

Мікроструктура словникової статті тлумачно-перекладного словника стоматологічних термінів складається з таких зон: реєстру англійських термінів (заголовковий термін), граматична характеристика терміна (зазначення частини мови для однослівних термінів), українських відповідників (зона еквівалентів), російських відповідників (зона еквівалентів), дефініції термінів чи терміносполучень українською мовою, приклади сполучуваності з іншими словами (у разі потреби в ілюструванні вживання того чи того терміна), синонімічні одиниці, посилання.

Наприклад: **bur** – *ім.* бór, свердло – бор стоматологіческий, развёртка; різальний інструмент для препарування твердих тканин зуба й обробки зубних каріозних порожнин, що представляє собою металевий стрижень з насічкою на кулястій чи конічній робочій частині та приводиться в обертання бормашиною; *син.* **dental drill**.

Отож, підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що найважливішими проблемами, що виникають при укладанні зазначеного словника стоматологічної термінології, є:

1. Створення реєстру, що полягає в доборі термінів, оскільки навіть великий за обсягом словник не може охопити всю термінологію галузі.

2. Питання еквівалентності в словнику – наведення рівнозначних слів-відповідників у мові перекладу, спроможних передати семантику реєстрового слова.

3. Забезпечення ідентичного визначення однакових категорій понять та термінів на їх позначення [3, с. 309].

У будь-якому разі, під час укладання перекладного словника та підбору перекладних еквівалентів, лексикограф має дотримуватися певних вимог. Сформулюємо основні з них, ґрунтуючись на вищевикладених фактах та дослідженнях:

1. Для того, щоб пояснити смислову структуру перекладного слова, необхідно спиратися на структуру значення слова у вхідній мові. Під час виокремлення значень варто скористатися авторитетними тлумачними словниками вхідної мови (так, наприклад, під час укладання словника використовували the Oxford English Dictionary, Collin's Dictionary, ADA Dictionary of dental terms).

2. Двомовний словник повинен пропонувати користувачеві передовсім перекладний еквівалент, а не описовий переклад. Отже, лексикограф має намагатися відшукати саме еквівалент і за можливості уникати тлумачень.

3. Обсяг значення слів вхідної та вихідної мов має бути приблизно однаковим. Наприклад, обсяги значень термінів вхідною та вихідною мовами повністю не збігаються, але при цьому переклад є еквівалентним: **periodontitis** – *ім.* 1. **періодонтит**, **періцементит**, **амфодонтит**; *запалення періодонту, що характеризується порушенням цілісності зв'язок, що утримують зуб в альвеолі*; 2. **пародонтит**; *запалення тканин пародонту, що характеризується руйнуванням структури альвеолярного відростку щелепи*. Таким чином, ми бачимо, що в англійській мові обсяг значення терміна **periodontitis** є ширшим, натомість у вихідній мові ми маємо цілих два еквівалентні відповідники з вузькими значеннями. Адекватність вибору одного з еквівалентів під час перекладу медичного тексту може бути продиктована загальним контекстом, у якому особливості симптоматики того чи того

захворювання будуть очевидними. Другий тип помилок пов'язаний із тим, що обсяг значення вхідного слова вужчий за обсяг значення слова вихідної мови. У результаті слово з порівняно вузьким значенням перекладено в словнику словом із більш широким значенням.

4. Перекладна частина двомовного словника не повинна бути перевантажена синонімами. Значна їх кількість тільки утруднюватиме вибір користувачем потрібного відповідника. Розв'язання такого питання полягає в ретельному підборі зразків перекладів, які б підкреслювали відтінки значень синонімів.

Ми поділяємо думку дослідниці Н. І. Бицко про те, що укладання зазначеного медичного словника стоматологічних термінів допоможе розв'язати такі завдання: розглянути питання про мовний статус стоматологічних медико-клінічних термінів, з'ясувати їхню знакову специфіку; проаналізувати шляхи формування системи стоматологічної клінічної термінології, визначити джерела її поповнення; виявити лексико-семантичні особливості досліджуваної термінології; визначити шляхи унормування стоматологічної медико-клінічної термінології на сучасному етапі [10, с. 166].

Висновки. Отже, наукова термінологія не є сталою системою, вона змінюється, пристосовується до потреб суспільства, твориться самим життям упродовж духовного розвитку суспільства. Велика роль у її збереженні належить словникам. Як справедливо зазначав І. О. Бодуен де Куртене: "...видання пам'яток і словників залишаться назавжди насущною потребою нашої науки, і без них навіть найгеніальнішим теоретичним висновкам буде не вистачати фактичного підґрунтя" [11, с. 54]. На сьогодні тлумачно-перекладні словники є найоптимальнішими, оскільки в них подана інформація про дефініцію терміна та його еквіваленти в залучених до словника мовах.

Список використаної літератури

1. Д'яков А. С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. Д'яков, Т. Кияк, З. Куделько. – К. : КМ Academia, 2000. – 218 с.
2. Белодед И. К. Интернациональные элементы в лексике и терминологии / И. К. Белодед. – Х. : Вища школа, 1980. – 208 с.
3. Симоненко Л. О. Тлумачно-перекладна термінографія / Л. О. Симоненко // Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті. – К. : Наукова думка, 2011. – С. 308–314.
4. Шилихина К. М. Теоретическая и практическая лексикография: учебное пособие / К. М. Шилихина. – Воронеж, 2006. – 59 с.
5. Караулов Ю. Н. Современное состояние и тенденции развития русской лексикографии / Ю. Н. Караулов // Советская лексикография. – М. : Высшая школа, 1988. – С. 5–8.
6. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба; под. ред. Л. Р. Зиндер, М. И. Матусевич. – Изд. 2-е стер. – М. : Эдиториал УРСС, 2004. – 427 с.
7. Складаревская Г. Н. Новый академический словарь: объект, типологические признаки, место в системе русской лексикографии / Г. Н. Складаревская // Очередные задачи русской академической лексикографии. – СПб. : Издательство ИЛИ РАН, 1995. – С. 15–23.
8. Дубичинский В. В. Лексикография русского языка: учеб. пособие / В. В. Дубичинский. – М. : Наука : Флинта, 2008. – 432 с.
9. Гринев-Гриневиц С. В. Введение в терминологию: Как просто и легко составить словарь. Учебное пособие / С. В. Гринев-Гриневиц. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 224 с.
10. Бицко Н. І. До питання формування української стоматологічної клінічної термінології / Н. І. Бицко // Буковинський медичний вісник. – Чернівці : Вид-во БДМУ, 2010. — Т. 14. – № 4. – С. 166–169.
11. Бодуен де Куртене И. О. Некоторые общие замечания о языковедении и языке / И. О. Бодуен де Куртене // Хрестоматия по истории языкознания XIX–XX веков (Ч. 2). – М. : Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства просвещения РСФСР, 1956. – 222 с.
12. Гриценко П. Ю. Українська термінологія і термінографія на етапі розбудови / П. Ю. Гриценко, Л. О. Симоненко // Українська наукова термінологія: зб. матер. науково-практичної конференції «Українська наукова термінологія. Стан та перспективи». – К. : Наукова думка, 2008. – С. 5–16.

13. Budin C. Language Planning and Terminology Planning — Theories and Practical Strategies / C. Budin // International Conference on Terminology Science and Terminology Planning. In Commemoration of E. Drezen A892-1992) (Riga, 17–19 August 1992). – Vienna : TermNet, 1994. – P. 85–93.
14. Galinski Ch. New Trends in Translation-Oriented Terminology Management / Ch. Galinski, G. Budin // Wright S.E., Wright L. (eds). Scientific and Technical Translation. – Amsterdam – Philadelphia : John Benjamins Publishing Co., 1993. – P. 209–215.

References

1. Dyakov, A. S, Kyyak, T. R., Kudelko Z. B. (2000). *Introduction to term formation: semantic and sociolinguistic aspects*. Kyiv: KM Academia (In Ukr.)
2. Bilodid, I. K. (1980). *The international components in lexis and terminology*. Kharkiv: Vyshcha shkola (In Ukr.)
3. Symonenko, L. O. (2011). The explanatory translational terminography. *Ukrayins'ka leksykohrafiya v zahal'noslov'yans'komu konteksti (Ukrainian terminography in the Common Slavonic context)*, Kyiv: Naukova dumka, 308–314 (In Ukr.)
4. Shilihina, K.M. (2006). *Theoretical and practical lexicography*. Voronezh (In Rus.)
5. Karaulov, Y. N. (1988). The contemporary state and development trends of Russian lexicography. *Sovetskaya leksikografiya (The Soviet Lexicography)*, Moscow: Vysshaya shkola (In Russ.)
6. Shcherba, L. V. (2004). *The language system and speech*. In L.R. Zinder (Ed.). Moscow: Editorial USSR (In Russ.)
7. Sklyarevskaya, G. N. (1995). A new academic dictionary: object, typological characteristics and place in the Russian lexicography system. *Ocherednye zadachi russkoy akademicheskoy leksikografii (Immediate tasks of Russian academic lexicography)*, St. Petersburg: Publishing house ILS RAS, 15–23 (In Russ.)
8. Dubichinskiy, V. V. (2008). *Russian language lexicography*. Moscow: Nauka: Flinta (In Rus.)
9. Grinev-Grinevich, S. V. (2009). *Introduction to terminography: How to compile a dictionary in a quick and easy way*. Moscow: Book house LIBROKOM (In Russ.)
10. Bytsko, N. I. (2010). Ukrainian dental clinical terminology development. *Bukovyns'kyi medychnyy visnyk (Bukovinian medical annals)*, 14, 4, 166–169 (In Ukr.)
11. Baudouin de Courtenay I. O. (1956). *Several general comments about linguistics and language. The Linguistics history anthology in XIX–XX centuries (part 2)*. Moscow: State publishing house (In Russ.)
12. Gritsenko, P.Y. & Simonenko, L.O. (2008). Ukrainian terminology and terminography in its infancy. *Ukrayins'ka naukova terminologiya (The Ukrainian scientific terminology)*, Kyiv: Naukova dumka, 5–16 (In Ukr.)
13. Budin, C. (1994). Language Planning and Terminology Planning: Theories and Practical Strategies. *International Conference on Terminology Science and Terminology Planning. In Commemoration of E. Drezen 1892-1992) (Riga, 17–19 August 1992)*. Vienna: TermNet, 85–93
14. Galinski, Ch. & Budin, G. (1993). New Trends in Translation-Oriented Terminology Management. *Scientific and Technical Translation*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Co., 209–215

DEVIATKO Yuliia Serhiivna,

Postgraduate Student I. I. Mechnikov National University in Odessa

e-mail: juliadial@mail.ru

THE MULTILINGUAL EXPLANATORY DICTIONARY OF DENTAL TERMS: THEORETICAL ASPECTS AND PRINCIPLES OF DICTIONARY CONSTRUCTION

Abstract. Introduction. *The article deals with the main lexicographical principles, which are the key points in applied lexicographical activity. In this article the author explores the most important aspects of the multilingual explanatory dental dictionary construction. It is worth noting that such kind of dictionary has not ever been published in Ukraine.*

Purpose. *The aim of this study is to determine the mechanism and guidelines of explanatory multilingual dental dictionary creation, to explain the selection criteria used for dental terminology data collection and to develop definite recommendations concerning lexicographical fixation of dental terms.*

Results. *The article gives a detailed analysis of lexicographical parameters, where the most important of them were considered diachronically. The compositional parameters and the parameters of author methodical settings were organized and represented in a tabulated form. Moreover, the dictionary micro- and macrostructure were proved and dictionary entry zones were considered as well. Finally, the primary focus was on crucial problems, which have been arisen in the process of the above mentioned dental*

dictionary compiling. The article reports the certain requirements needs to be followed by lexicographers in the process of translation equivalent selection.

Methods. The main research methods are systematic, contrastive and comparative study of dental terminology; it was used descriptive method and empirical method to determine the main meanings of up-to-date dental terms.

Originality. This study is an attempt to make a contribution to dental terms ordering, and to contemporary Ukrainian terminography overall. The urgency of the issue is attributable to the fact that explanatory multilingual terminological dictionary creation will be important as long as science and technology develops.

Conclusion. The author developed the most important requirements needs to be followed in the process of the abovementioned dictionary compiling. Moreover, it was highlighted proper recommendations concerning translation equivalent selection and dictionary creation. The most valuable result of this research will be the author's publishing of the multilingual explanatory dictionary of dental terms.

This article is of interest to linguists, lexicographers and terminologists, and to everybody who explores scientific medical and dental terminology and nomenclature.

Key words: dictionary entry; micro- and macrostructure of dictionary; multilingual explanatory dictionary; dental terminology; lexicographical parameters; dictionary entry zones; definition.

Надійшла до редакції 29.01.2016

Прийнято до друку 14.03.2016

УДК 811.161.2'373:070

КАЛУЖИНСЬКА Юлія Володимирівна,
аспірантка кафедри документознавства ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія
Сковороди»
e-mail: d.yulya.w@yandex.ua

РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСЕМ ІЗ ПЕРЕНОСНИМ ЗНАЧЕННЯМ ДЛЯ НОМІНУВАННЯ НЕГАТИВНИХ ДІЙ І ПРОЦЕСІВ (НА МАТЕРІАЛІ МОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ)

У статті проаналізовано лексеми з переносним значенням для номінування негативних дій і процесів на матеріалі мови української сучасної періодики.

З'ясовано, що автори публікацій, аби увиразнити тексти й привернути увагу читачів, удаються до різних засобів, надаючи мові газетної періодики емоційно-експресивного забарвлення. На початку ХХІ ст. автори мас-медійних матеріалів періодики різних регіонів та різних форм власності України активно використовують слова з переносними значеннями. Одним із найвиразніших засобів творення публіцистичного тексту є лексеми, вжиті в переносному значенні. Простежено тенденції розвитку мови сучасної української періодики з огляду на нестійку суспільно-політичну ситуацію в країні. Під впливом позамовних чинників у мові засобів масової інформації набуло активності використання слів із переносним значенням для позначення негативних процесів, що відбуваються в політичному житті країни, зокрема на шпальтах газет активно розвивають тему стосунків України з Росією. У зв'язку з напруженою ситуацією в суспільстві в публікаціях на соціальну та економічну тематику зростає кількість вживання негативних дієслів із переносним значенням. Вони характеризують та описують настрої людей, події, що відбуваються в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

З'ясовано, що в мові сучасних друкованих засобів масової інформації лексеми з переносним негативним значенням надають мас-медійним текстам емоційно-експресивного забарвлення. Вони функціонують як із відомими переносними значеннями, так і з новими, не зафіксованими в словниках. Слова з переносним значенням переважають у текстах на суспільно-політичну, економічну та військову тематику.

Ключові слова: мова засобів масової інформації, негативна оцінка, емоційно-експресивне забарвлення, лексеми з переносним значенням, позамовні чинники, стилістична роль.